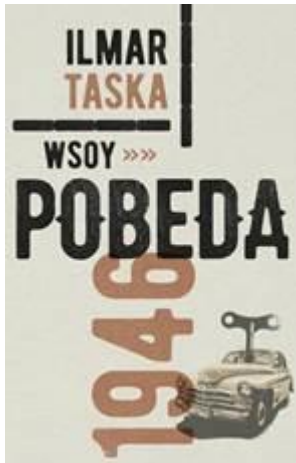

Ilmar Taska: Pobeda 1946

Pelon kehässä RIITTA VAISMAA (19.51)

Virolaisen Ilmar Taskan esikoisromaani *Pobeda 1946* sijoittuu Tallinnaan ja aikaan, jolloin Viroa oltiin muuttamassa osaksi neuvostovaltiota ja -systeemiä. Virolaisia karkotettiin Siperiaan ja pakkotyöleireille. Koko ilmapiiriä hallitsee pelko. Se ei koske vain järjestelmän vastustajia ja virolaisia patriootteja ja muita toisinajattelijoita. Myös puhdistuksia toteuttavat turvallisuuspoliisit tietävät, että heidän paikkansa voidaan milloin tahansa kyseenalaistaa, pudotus voi olla nopea ja tehokas.

Pobeda 1946 tuntuu hyvin omakohtaiselta ja koetulta, vaikka kirjailija on nuorempi kuin hänen romaaninsa henkilöt. Hän on kertonut, että romaanin taustalla on hänen perheensä, sukunsa ja läheistensä kokemukset. Tallinnassa kasvanut Ilmar Taska syntyi vuonna 1953 Kirovissa karkotettuna olleeseen perheeseen. *Pobeda 1946* ilmestyi ensin novellina, josta myöhemmin kasvoi koskettava ja hieno esikoisromaani.

Romaanin henkilöistä keskeinen on kuusivuotias poika. Tämä tulee vahingossa ja tietämättään ilmiantaneeksi uusia vallanpitäjiä piileskelevän isänsä, kun pikkupoika ymmärrettävästi kiinnostui tuliterästä, äärimmäisen nykyaikaisesta Pobedasta, jolla ystävällinen setä vei häntä ajeluille ja antoi jopa kokeilla auton hallintalaitteita. Setä jopa kutsutti pojan avulla itsensä pojan kotiin sen jälkeen, kun isä oli haettu koppiautolla. Tämä yritti kukkasin ja suklaarasioiden avulla valloittaa äidin seksuaalisin keinoin, vaikka varsinaisena tarkoituksena oli värvätä nainen ilmiantajaksi. Poika joutui pelinappulaksi kohtalokkaaseen kujanjuoksuun.

Taskan päähenkilöillä ei pääosin ole nimiä. On poika, äiti ja nainen; poika kutsuu turvallisuuspalvelun majuria Pobeda-sedäksi. Naisen sisar, kansainvälistä mainetta saavuttanut oopperalaulaja on nimeltään Johanna ja tämän brittiläinen rakastaja ja sittemmin puoliso Alan. Haluaako kirjailija sanoa, että tavalliset virolaiset eivät tuona aikana olleet edes nimien arvoisia? Haluttiinhan suuri osa maan väestöstä karkottaa tai eliminoida, jotta saatiin tilaa ja valtaa uusille, venäläisille tai Neuvostoliiton valtaamien alueiden ihmisille. Johanna onnistuu

monien mutkien ja BBC:n kansainvälisiä ohjelmia tekevän Alanin yhteyksien ja vaarallisten tietojen avulla muuttamaan Lontooseen. Jopa siellä Johanna katsoo vähän väliä taakseen katsoakseen, seurataanko häntä.

Ilmar Taskan ilmaisu on lyhyttä, tiivistä, usein toteavaa. Koska kokijana on usein kuusivuotias, hänen jaksoissaan maailmaa katsotaan onnistuneen naivistisesti ja konkreettisesti. Nämä jaksot luovat perustunnelmaa koko romaaniin ja ovat ikään kuin filtterinä kiistämättömille kauheuksille.

Eräänlainen ilmavuus ja etäännytyks leimaavat koko teosta, vaikka loppupuolen synkät kohtalot nostavat ihokarvat pystyyn.

Pojan kohtalon Taska jättää avoimeksi. Hänen vanhempansa tuhoutuvat, koska haluavat pitää kiinni ihanteistaan ja ihmisarvostaan. Pobedaansa ja mukavaan elämäänsä ihastunut Pobeda-setäkin menettää asemansa muttei joudu aivan historian lihamylyyn – ainakaan vuonna 1946.

Pari kriitikkoa on verrannut Taskan romaania Sofi Oksasen Viron lähihistoriaa kuvaaviin romaaneihin, jopa niin, että romaanin voisi ajatella Oksasen työksi, jollei kirjailijaa tietäisi. Ihmettelen. Toki Oksanen ja Ilmar Taska käsittelevät samoja teemoja ja aikoja, mutta kahden kirjailijan tyyli on tyystin erilainen ja kummallakin hyvin persoonallinen. Taskan etäännytyks ja niukka ilmaisu poikkeaa selvästi Oksasen tyylistä. Hyvä näin.

Virolaiset lukijat ovat kiittäneet Taskan ajankuvaa. Kiitoksiin voi yhtyä.

Ilmar Taska on ennen kirjailijan uraansa tunnettu elokuvatuottajana ja monipuolisena teatterimiehenä. Hän on asunut myös Ruotsissa ja USA:ssa, missä hänellä ollut jopa oma toimisto Hollywoodissa.

Ilmar Taska: *Pobeda 1946*. Suom. Jouko Vanhanen. WSOY 2017. 315 s.
Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko